

Vývoj od metodického ke koncepčnímu sjednocení

Gregg Henriques (James Madison University)

Review of General Psychology 2013, Vol. 17, No. 2, 168–173

Překlad: Mgr. Ivana Bařinková

Absence filozofického systému, který by mohl účinně řešit hluboké problémy, které existují v srdci psychologie, vedla k tomu, že tato disciplína je stále více definována a sjednocena pouhým závazkem k vědecké metodě. Tento článek formuluje, proč je unifikace metodou slabým intelektuálním řešením a vysvětluje, jak Jednotná teorie poskytuje potřebný rámec, aby se pole mohlo vyvinout ze své současné jednoty metodou k vyspělejší koncepční jednotě, která jasně definuje a integruje své klíčové poznatky do soudržného celku.

„Unified theory“ (Henriques 2003,2004,2005,2008,2011) nabízí psychologům nový způsob přístupu v jejich oboru. V současné době je psychologie studentům představována jako rozsáhlý *zvěřinec* se zajímavými a relevantními tématy a moderní úvodní texty sdílejí mnoho různorodých faktů a poznatků, které psychologové odhalili ohledně lidského chování. Přestože se studenti ponoří hlouběji do terénu, není vůbec neobvyklé, že začnou pochybovat o tom, co přesně spojuje body a sjednocuje disciplínu. Tito studenti si začínají uvědomovat „problém psychologie“ co je skutečnost, že obor se připojuje k mnoha různým oblastem, ale ve svém jádru je neuvěřitelně mlhavé a historicky se vzpírá jasné definici. Obor však podle některých standardů nadále roste-dokonce vzkvétá. Mnoho psychologů si myslí, že obor je neobyčejný díky svému závazku k vědeckým metodám a nevidí v zásadě žádný rozdíl mezi vědou a praxí a tvrdí, že všichni profesionální psychologové by měli být první řadě vyškoleni jako vědci a definují vědu jako závazek k výzkumu přes vědeckou metodu. Sjednocení metodou není z důvodu, které se uvádí níže, zdaleka ideální. Fakta jsou nabitá teorií, a pokud se má psychologie stát vyspělou vědou, fakta odhalená vědeckou metodou musí být nakonec umístěna do koherentní vysvětlující sítě. To je to, co pro obor poskytuje Unified Theory ukazuje, že disciplína může být jasně definována a že klíčové poznatky z hlavních paradigmat se asimilovaly a integrovaly do soudržného celku.

Sjednocení pomocí vědecké metody je slabé intelektuální řešení pro psychologii

Obor lidského chování je rozsáhlý a existuje tolik pokusů o jeho pochopení, že zdůraznění vědeckého přístupu je skutečně jedním ze způsobů, jak charakterizovat jeho přístup ve vztahu k ostatním. Vědecký přístup je skepticismus, otevřenost, pečlivý logický argument a empirické pozorování, měření a zahrnuje také odmítnutí tradiční autority, víry nebo subjektivního zjevení.

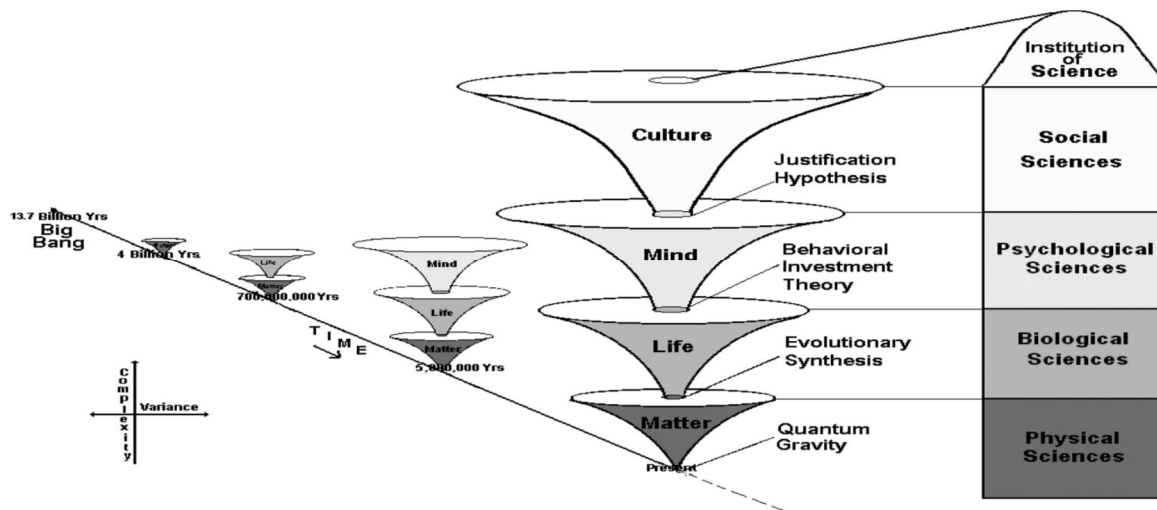
Vědecká metoda není samotným cílem, ale spíše prostředkem k dosažení cíle. Proč tedy psychologie více či méně přistála spíše na metodickém než koncepčním sjednocení? Odpověď je přímá. Jako disciplína, která se současně zavázala být naturalistickou vědou a zabývající se lidským vědomím a povahou lidského stavu a aplikací vědeckých poznatků na zlepšení člověka, se psychologie ocitla konfrontována s mnoha nejhlubšími a nejvíce náročnými filozofickými problémy, které si lze představit. A neexistoval žádný filozofický systém, který by dokázal vyřešit složité problémy, které vyvstaly. Otázky týkající se vztahu mezi duševním a fyzickým, vědeckými fakty a lidskými hodnotami, svobodnou vůlí a kauzalitou, povahou zvířecího a lidského vědomí nemohly být účinně formulovány a řešeny. Následně obor ustoupil ke svým metodám, což bylo snadné, protože pole bylo v mnoha ohledech definováno především svými metodami. Metodika sama o sobě problém nevyřeší a to nám dává současný stav

oboru – obrovských zvěřinec zajímavých faktů bez absolutně žádné velké obrazové mapy toho, jak tyto skutečnosti zapadají do uceleného vysvětlujícího rámce.

Základní psychologie ve vědeckém pohledu na svět

Jednotná teorie posouvá pole nad rámec závazku k vnímavé metodě a směřuje k psychologii založené na soudržném vědeckém pohledu na svět. In *Consilience: The Unity of Knowledge* Wilson (1998) nabízí jeden pohled, jak všechny znalosti mohou být sesbírány v jednotný rámec. Prostřednictvím systému *Tree of knowledge* (viz obrázek 1) nabízí *Unified Theory* novou konzistentní vizi vědeckých poznatků, která řeší problém psychologie a výslovně popisuje, jak existuje doména psychologických znalostí ve vztahu k ostatním speciálním vědám. Výuka psychologie člověka by měla začít spíše než metodologií výzkumem, teorií měření a analýzou dat. Lidé jsou součástí rozvíjející se vlny energetických informací vyvolané před 13,7 miliardami let při události známé jako velký třesk. A studentům by také mělo být jasné, že od počátku došlo k čtyřem skvělým událostem. Velký třesk zrodil hmotu, první dimenzi složitosti, kterou studují fyzikální vědci. Život, který na Zemi zažehl před necelými 4 miliardami let, je druhou dimenzí komplexnosti a je studována biologickými vědci. Přibližně v době kambrijské exploze před 600 miliony let se objevil nový typ mnohobuněčného tvora, který se pohyboval v jeho prostředí. Schopnost pohybu dala vzniknout nervovému systému, který je po genetických systémech druhým novým systémem zpracování informací. Nervový systém vede k myslí, třetí dimenzi složitosti a provincii základních psychologických vědců (tzn., že základní otázky týkající se psychologie sahají daleko dolů do fylogenetického řetězce). Za posledních 100 000 let došlo k plnému rozkvětu páté dimenze složitosti. Kulturu, kterou studuje mnoho sociálních vědců, včetně psychologů. Radikální posun ve složitosti byl opět poháněn vývojem nového systému zpracování informací, tentokrát symbolického syntaktického jazyka. Před 60 000 až 30 000 lety došlo k explozi kulturních artefaktů, jako jsou vyřezávané sochy, umělecká díla v jeskyních a pohřby s výzdobou. A tempo změn se od té doby jen zrychlilo. Zemědělství připravilo půdu pro civilizace a technologie explodovala ve složitosti. Objevily se systémy víry, které koordinovaly chování obrovské populace lidí a připravovaly půdu pro vývoj lidského poznání. Z této meta-fyzicko-bio-psycho-sociální perspektivy sleduje *Jednotná teorie* stopu mapovanou systémem *Tree of knowledges* (strom znalostí) do současné výuky studentů o psychologii. *Jednotná teorie* vysvětluje, že systémy lidského jazyka byly funkčně organizovány do rozsáhlých systémů ospravedlnění, které poskytují smysl, legitimizují akci a koordinují lidskou populaci. Jak se společnosti staly složitějšími, existovaly systémy ospravedlnění člověka, které se rozdělily do různých oblastí jako je náboženství, právo a filozofie (Shaffer 2008). Několik stovek let se objevila nová metoda pro konstrukci systémů ospravedlnění zvaná věda. Je systémem odůvodněným, ale velice jedinečným, která umožňovala lidem vyvinout neuvěřitelně přesné metody složitosti a změny, a to dalo vzniknout novým dříve nepředstavitelným technologiím a stále větším znalostem o světě.

Obrázek 1 Strom znalostního systému

Definování psychologie a asimilace a integrace klíčových poznatků do koherentního celku

Systém Tree of Knowledge poskytuje jasný způsob, jak porozumět a definovat obor psychologie. Důležité je, že v konečném důsledku rozděluje pole do 3 základních oblastí:

- 1) – základní psychologie
- 2) –psychologie člověka
- 3) – odborná psychologie

Chcete-li porozumět rozdělení mezi základní psychologií a psychologií člověka, vraťte se k zobrazení dimenzí složitosti ve Stromu poznání a všimněte si, že mysl a kultura jsou zásadně odlišné dimenze. Základní věda psychologie je věda naturalistická a odpovídá „mysli“, což v tomto systému znamená chování zvířete jako celku zprostředkované nervovým systémem, které má funkční účinek na vztah zvíře-prostředí. Psychologie člověka je samostatným odvětvím, protože prostřednictvím jazyka a ospravedlnění je individuální lidské chování součástí a je do značné míry ovlivněno kulturou. Toto rozdělení pak vede k otázce, zda lze integrovat různé perspektivy chování mozku, které odpovídají mentální dimenzi složitosti. Jednotná teorie říká ano a nabízí behaviorální investiční teorii (BIT) jako řešení společného bodu Life - to – mind (životem k mysli). Technicky BIT poskytuje způsob, jak sloučit behaviorální výběr B.F. Skinnera s výpočetní neurovědou a etologií. Přesněji řečeno BIT rámuje chování zvířat, pokud jde o investované pracovní úsilí, konkrétně výdaje času a energie vypočítané z hlediska nákladů a výhod. Nervový systém viděn jako systém řízení akce, který počítá investicí pracovního úsilí do poměru nákladů a přínosů, který se vyvíjí mezigeneračně pomocí evolučních procesů a je dále formován zkušenostmi během života zvířete. BIT vychází ze šesti základních principů, které jsou následující:

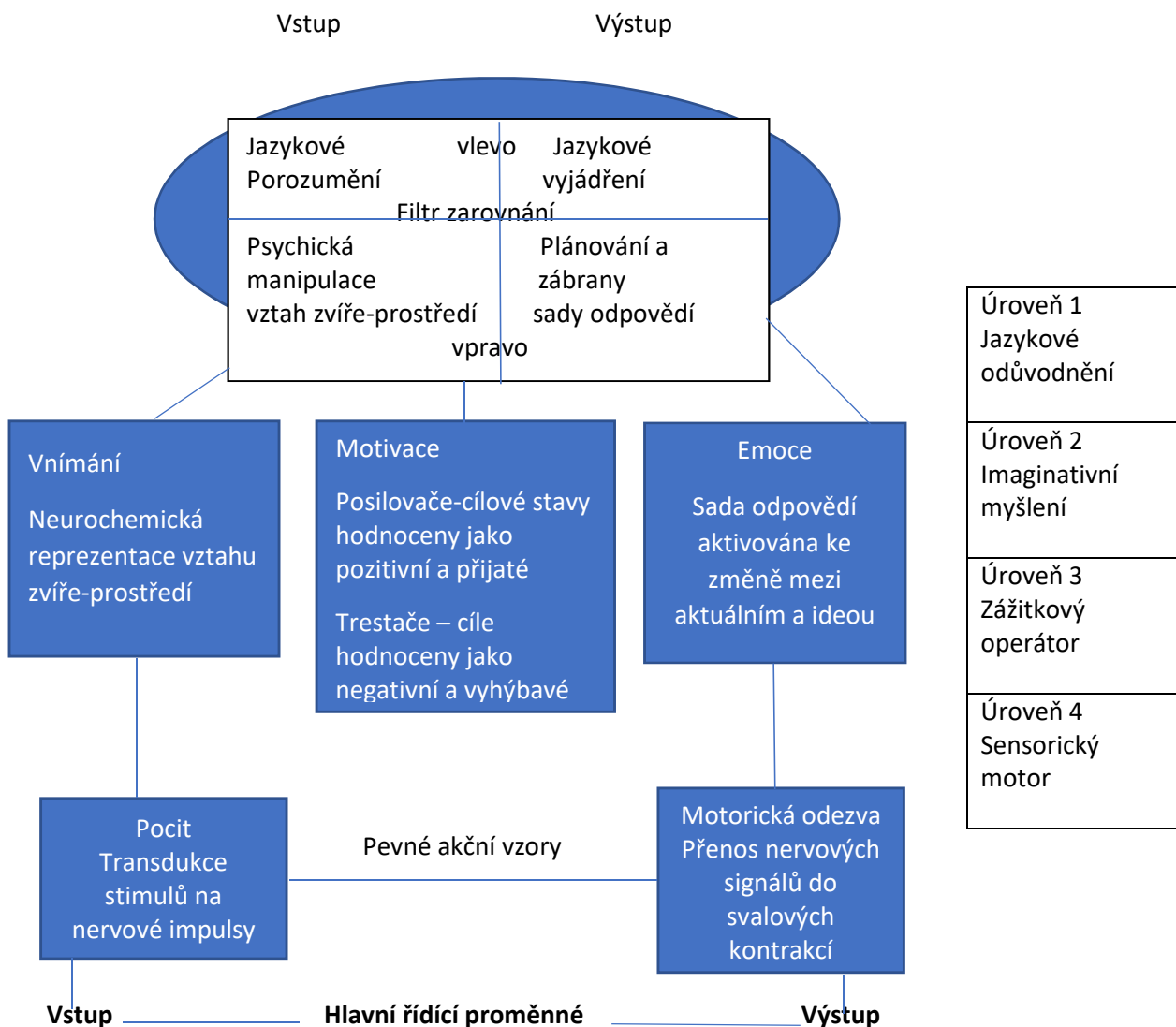
- 1) – energetická ekonomie
- 2) –evoluce
- 3) –genetika
- 4) – výpočetní řízení
- 5) – učení
- 6) –vývoj

Jinde jsem rozvedl, jak BIT poskytuje rámec pro integraci evolučních neurovědeckých, behaviorálních věd a perspektiv kognitivních věd. Jak BIT asimiluje a integruje klíčové psychologické jevy, je uvedeno v následujícím schématu struktury lidské mysli odvozené z důsledků BIT (obrázek 2). Přímou v souladu

s prací slavného ruského psychologa A.N. Leonteva poskytuje BIT čtyřvrstvý pohled na duševní procesy, který zahrnuje:

- 1) Základní úroveň sensorické motoriky charakterizovanou zvířaty, která automaticky a okamžitě reaguje na fyzické podněty (červy a medúzy)
- 2) Percepčně-motivačně-emoční úroveň charakterizovaná zvířaty, která reagují na jejich vnímání předmětů a situací
- 3) Stupeň imaginativní úrovně, který se vyznačuje schopností mentálně manipulovat se vztahy mezi objekty a prostředím a nakonec
- 4) Jazykové ospravedlnění, které se vyznačuje lidským sebeuvědoměním, jazykem a sociálním a analytickým uvažováním.

Obrázek 2 Struktura lidské mysli

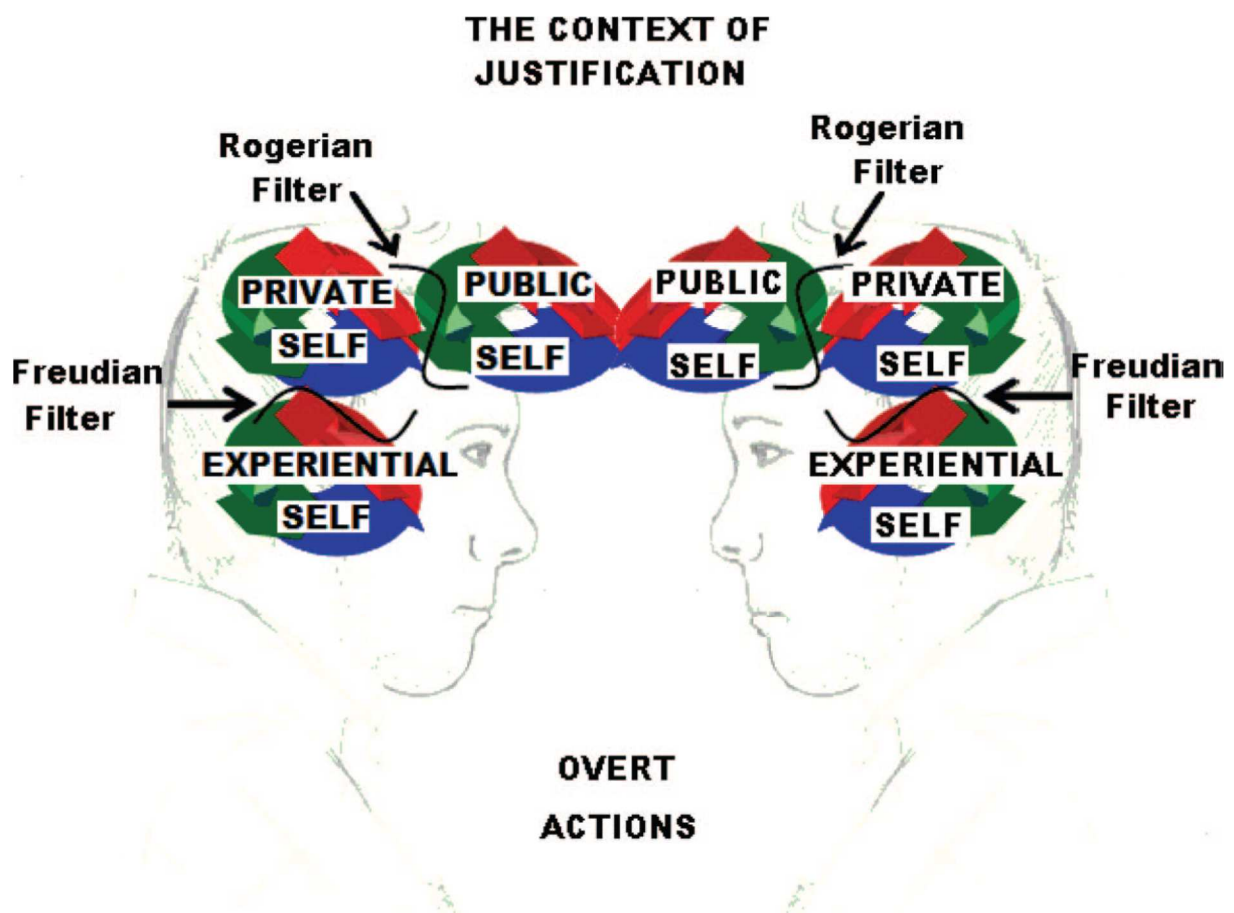

Čtvrtá úroveň na obrázku 2 nás přivádí k dalšímu ústřednímu tvrzení jednotné teorie, kterým je, že lidská psychologie musí být pojata jako jedinečná a samostatná větev psychologie podle sjednocené teorie. Kurzy a obory psychologie by měly být buď výslovně základní psychologie nebo psychologie

člověka. Zatímco BIT poskytuje rámec pro koncepční sjednocení různých paradigmatů chování mozku v základním psychologickém pohledu, nabízí jednotná teorie Hypotézu odůvodnění poskytující rámec pro pochopení společného bodu a rozdělení mezi myslí a kulturou. JH spojuje evoluční adaptivní problém sociálního ospravedlnění, který se objevil kvůli symbolickému jazyku, se současnou organizací lidského systému sebevědomí a strukturou rozsáhlých ospravedlňovacích systémů, které organizují lidskou společnost. Přitom integruje mnoho rozsáhlých a historicky nesourodých domén bádání, včetně moderních psychodynamických koncepcí, obranných mechanismů, hemisférické specializace mozku, kognitivní disonance, atribuce a samoobslužné předsudky, výzkum sil, které uspořádávají a ovlivňují sebepoznání, výzkum implicitních a explicitních postojů, výzkum dávání rozumu, výzkum uvažování a vznik a dopad rozsáhlých norem a kulturních tradic. Kombinaci BIT a JH poskytuje poměrně přímou mapu lidského vědomí, znázorněnou na obrázku 3. Jsou identifikovány tři široké oblasti:

- 1) Zkušenostní já
- 2) Systém soukromého sebevědomění (zkrácené soukromé já)
- 3) Veřejné já

Obrázek 3. Trojstranný model lidského vědomí

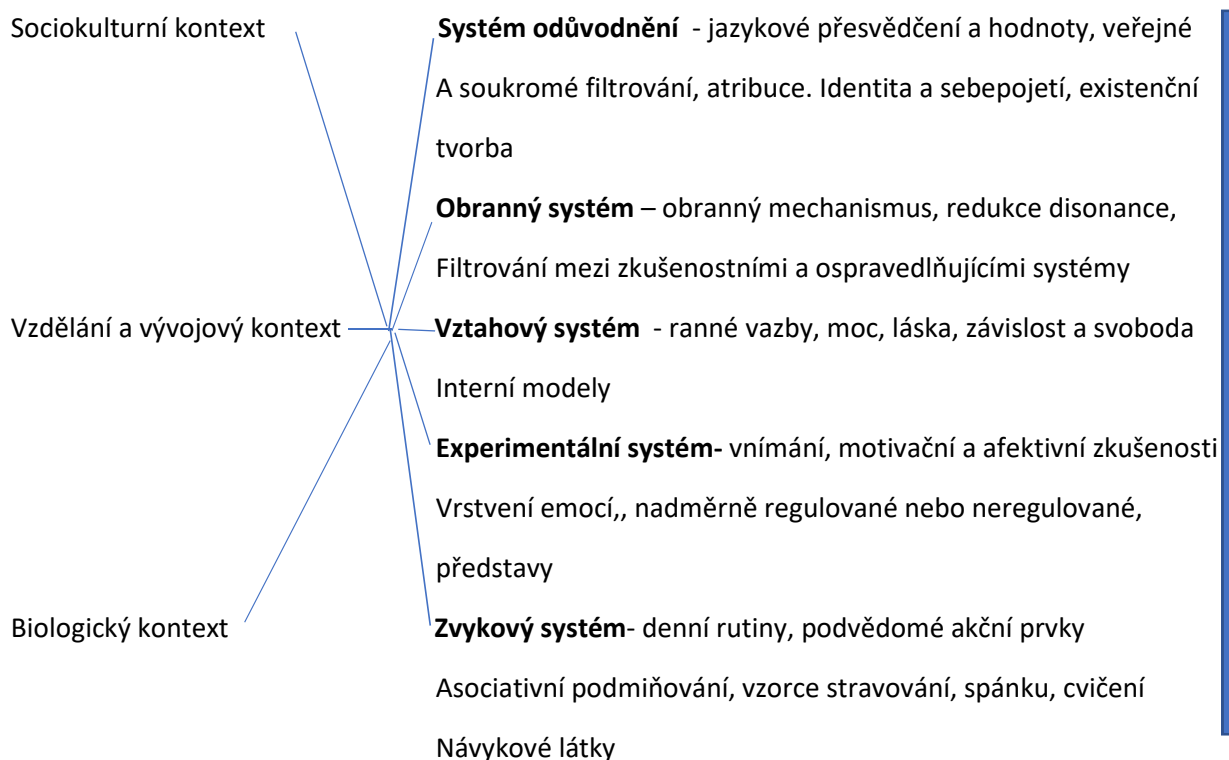

Zkušenostní já odkazuje na vnímaté aspekty vědomí, které lze volně mapovat na první tři úrovně znázorněné na obrázku 2, včetně prvotních pocitů úrovně 1 (viděno hnědě), vnímání úrovně 2, které se vztahují k cílům a generují emoce (např. vidění medvěda směrem k vám) a představy 3 úrovně (např. plánování vaší únikové cesty). Další dvě domény lidského vědomí představují dvě oddělitelné domény ospravedlnění, soukromou a veřejnou. Soukromé já je centrem sebereflexního uvědomění dospělých a je tvořeno nejbližší internímu dialogu, který vytváří příběh o tom, co se děje a proč. Jedná se o systém

podvědomého druhého řádu, který je ovlivňován, překládá a vrací se zpět do zážitkového systému. Veřejné já je směsicí toho, jak chceme být viděni a jak si představujeme, že nás vidí ostatní (i když obojí se může zcela lišit od toho, jak ostatní skutečně přijímají obraz člověka). Uvnitř jednotlivce v mezipaměti na obrázku 3 jsou 2 filtry označené jako Freudovský a Rogeriánský filtr. Freudovský filtr existuje mezi zkušenostním a soukromým já a odkazuje se na proces, při kterém jsou odfiltrovány a/nebo reinterpretovány neospravedlnitelné nebo bolestivé obrazy a impulsy tak, aby byly v souladu se systémem vědomého ospravedlnění jednotlivce. Jmenuje se „freudovský filtr“, protože dynamický vztah mezi myšlenkami na sebe a podvědomými pocity byl (a stále je) ústředním bodem klasické psychoanalýzy i moderní psychodynamické teorie. Filtrování, které probíhá mezi soukromým a veřejným já, se nazývá Rogeriánský filtr, ve vztahu k opatrnému psychoanalytickému myšlení. Rogers přesunul zaměření více na vědomé zážitky a tady a teď mezilidské procesy. Zdůraznil také, že kořen psychopatologie byl nalezen v tom, jak by soudící ostatní zastavili vývoj něčeho „pravého já“. To je proto, že v obavě před úsudkem, jednotlivci odfiltrují své skutečné touhy a nasadí si masku „sociální já“, které často ukliďuje (a někdy podvádí) významné ostatní.

Koncepty a teorie jsou mostem, který spojuje výzkum a praxi a Unified theory poskytuje profesionální psychologii teoretický a koncepční rámec, který efektivně mapuje disciplínu, objasňuje současnou babylonskou psychotherapeutickou věž a umožňuje klíčové poznatky z celé řady pohledů a tradice, které mají být koherentně integrovány do celku. Například behavioristé mají historicky tendenci přemýšlet a soustředit se na zvyky, zatímco humanističtí praktici se zaměřují na základní emoce, psychodynamičtí praktici se zaměřují na vztahové vzorce a psychologickou obranu, kognitivní a narativní terapeuti zdůrazňují sémantický význam. Sjednocená teorie poskytuje způsob, jak porozumět tomu, jak jsou všechny komponenty adaptačních systémů, které lze efektivně spojit. Obrázek 4 poskytuje diagram, který mapuje pět systémů adaptace, které přímo odpovídají zdůraznění změn z hlavních paradigmat individuální psychoterapie.

Obrázek 4 Jednotný přístup ke konceptualizaci lidí v psychoterapii

Současné a budoucí zátěžové faktory a dostupnost životního prostředí

Konceptualizace spojuje příběh z těchto domén, který vypráví příběh o tom, jak se člověk dostal tam, kde a co ovlivní trajektorii adaptivního na rozdíl od maladaptivního způsobu.

Závěr

Metodiky, které se zabývají věcnými otázkami souvisejícími s psychologií, jsou samozřejmě zásadní. Samotná metodologie je však bezmocná ve spojování různorodých faktů objevených psychology do zastřešující koncepce kontextu, která studentům oboru poskytne mapu klíčových proměnných způsobem, který efektivně řeší hluboké otázky našeho oboru. Právě tuto mezeru se snaží „Jednotná teorie“ zaplnit. Sjednocená teorie namísto hromadění otázek základní psychologie s lidským sebevědomím objasňuje, proč a jak by se měly oddělit. Místo zavedení odlišných linií zkoumání, ke kterým se připojuje pouze spoléhání se na vědeckou metodu, poskytuje sjednocená teorie základní rámec do kterého tyto řádky vložit a propojit do sítě porozumění. A namísto konkurenčních paragrafů střední úrovně (např. evoluční vs. kulturní psychologie nebo kognitivní vs. psychodynamická terapie) umožňuje Unified theory vědcům, teoretikům a praktikům utajit celek. Díky své schopnosti spojovat body, sjednocená teorie nakonec umožňuje, aby se disciplína vyvinula ze současného slabého sjednocení metodou ke zdravějšímu a zralejšímu koncepčnímu sjednocení.